

Dyrevelferd i
Furuset

1234567
80001
2023

FURUSETH

For norsk matproduksjon

intertek

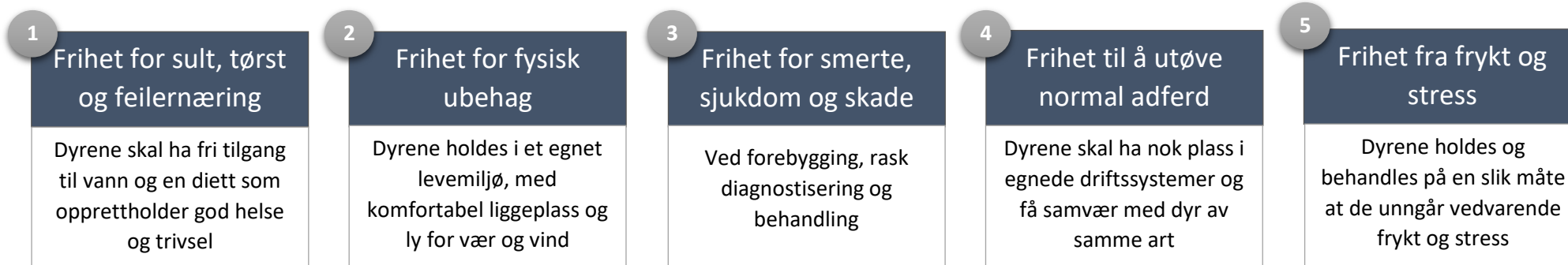
Innhold

- 3 God dyrevelferd er en grunnforutsetning for Furuseth**
- 6 Grunnlaget for god dyrevelferd starter hos bonden**
- 9 Dyrevelferdsarbeid ved transport av dyr**
- 10 Dyrevelferdsarbeid i forbindelse med slakting**
- 13 Mattilsynets rolle på slakteriet**
- 14 Våre resultater og forbedringer av dyrevelferden**

God dyrevelferd er en grunnforutsetning for Furuseth!

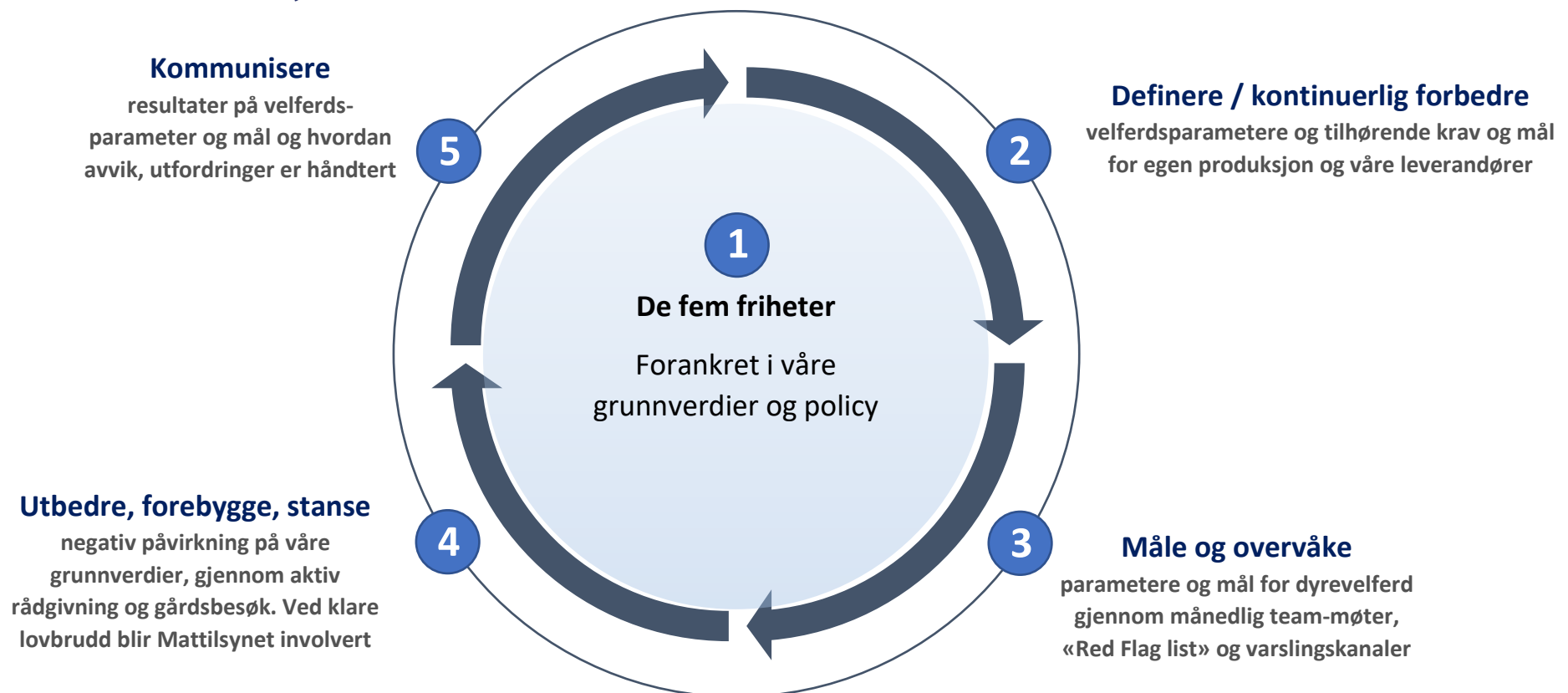
God dyrevelferd er en grunnleggende verdi i norsk husdyrhold og en forutsetning for god og effektiv produksjon. Vår policy er at dyr ikke skal utsettes for unødvendig stress og smerte, men håndteres skånsomt og med respekt.

Våre mål for dyrevelferd er basert på «de frem friheter», definert av World Organization for Animal Health:

Hvordan jobber vi med dyrevelferd

Vårt dyrevelferdsarbeid er rettet mot svin, sau, geit, melkekuer og kjøttfe og det er viktig for oss at dyrenes velferd blir ivaretatt i alle ledd. Vi følger opp dyrevelferdsarbeidet i fjøset hos bonden, ved transport av dyrene og ved slakting. Vi stiller også krav til god dyrevelferd hos våre leverandører. Vi jobber systematisk med et eget dyrevelferdsteam og har definerte velferdsparametere og mål, som vi overvåker og kontrollerer. Resultatene publiseres på vår hjemmeside og danner grunnlaget for forbedringer og tiltak i en kontinuerlig forbedringsprosess. Matproduksjon skal ikke gå på bekostning av dyrenes velferd. Det er etisk uakseptabelt og et krav i vår verdikjede.

Dyrevelferd hos bonden

Grunnlaget for friske og trivelige dyr legges i fjøset hos bonden.

Kvalitetssystem i landbruket (KSL)

Alle gårdsbruk som leverer dyr til oss, må være KSL-godkjent. KSL godkjenning innebærer systematisk intern og ekstern revisjon, der man sjekker at allmenne dyrevelferdsparametere blir overholdt. KSL godkjenning innebærer også at dyrene er fra norske gårdsbruk og at produktene kan merkes Nyt Norge.

Dyrevelferdsprogrammet (DVP)

Alle svinekjøtt og storfe produsenter er tilknyttet DVP. I løpet av 2024 vil det også bli innført DVP for småfe. DVP innebærer minst et veterinærbesøk årlig og ved dette besøket skal veterinæren kun ha fokus på dyrevelferden i fjøset. DVP er en systematisk dokumentasjon av dyrevelferdsarbeidet der mål er kontinuerlig forbedring av dyrevelferden i husdyr-besetninger.

Kompetansebevis svin

Alle svineprodusenter må inneha kompetansebevis for svin, som betyr at de har gjennomført Norsvinskolen samt kurs i driftsledelse og kurs i dyrevelferd.

Gårdsbesøk utført av våre rådgivere

Vi har fem rådgivere som reiser ut på gårdsbesøk. Våre rådgivere benytter en intern utviklet prioriteringsliste (Red Flag liste) for hvilke bønder som bør følges opp.

Våre rådgivere samarbeider med veterinærene i felt og resultat i Red Flag listen blir vurdert opp mot DVP. Hovedparametere vi fulgte med på i Red lag listen i 2023 var forekomst av skitne dyr, magre dyr, syke dyr, halebiting, tilvekst og selvdøde/nød-avlivede dyr. Etter et gårdbesøk opprettes en gårdsbesøksrapport der bonden får forslag til tiltak som kan bedre forholdene for dyrene.

Gårdsbesøk og de fem friheter

God dyrevelferd i fjøset hos bonden er en forutsetning for at dyrene en dag skal kunne leveres til slakt. Dersom dyrene er magre, syke eller skadet og behandling/fôring ikke fører til bedring, må dyrene avlives på gården.

Ved gårdsbesøk og funn av forbedringsmuligheter angående dyrevelferd vil våre rådgivere i første omgang rettlede bonden. Ved vedvarende brudd og alvorlige brudd på dyrevelferd vil leverandøren bli fulgt opp av Mattilsynet.

Punkt 1. Frihet fra sult, tørst og feilernæring

Dette er tre hovedkontrollpunkter ved gårdsbesøk. Mangel på mat og vann blir vurdert som alvorlig brudd på dyrevelferd og bonden blir fulgt opp av rådgiver og Mattilsynet.

Punkt 2. Frihet fra fysisk ubehag

Ved gårdsbesøk er det også fokus på at dyrene har en ren og tørr liggeplass og at dyrene er rene. Funn ved gårdsbesøk sees i sammenheng med skitne dyr levert til slakting og vice versa. Hovedutfordring er talle i kaldfjøs og vintermånedene. Det er da viktig at bonden bruker nok strø og at det sikres at dyrene har en tørr liggeplass.

Punkt 3. Frihet fra smerte, sykdom og skade.

Rutinemessige inngrep skal unngås i størst mulig grad. Inngrep som blir utført hos våre leverandører er kastrering av smågris og avhorning av kalver. Alle våre leverandører benytter veterinær til disse inngrepene og under bedøvelse og smertelindring.

Vi har som mål at dyr skal holdes i driftsformer som reduserer behov for rutinemessige inngrep. Bruk av okser som gir kolla avkom øker for hvert år og andel kalver som blir avhornet er redusert. Angående kastrering velger noen bønder og vaksinere hann griser mot ranelukt og man unngår da dette inngrepet.

Dårlig fjøsmiljø og drift kan medføre at grisene begynner å bite på halene til hverandre. Dette kan føre til alvorlige infeksjoner og dårlig dyrevelferd. I tillegg kan det føre til at slaktet blir kassert - dvs. gi et økonomisk tap fordi kjøttet ikke kan brukes til menneskemat. I svært mange land velger man å fjerne symptomet i stedet for å fjerne årsaken. I disse landene gjennomføres rutinemessig halekupering av smågris; man kapper rett og slett halen bort for å unngå halebiting. Det er ikke observert brudd på forbud mot halekupering hos noen av våre leverandører.

Punkt 4. Frihet til å utøve normal adferd

Frihetsfølelse og mulighet til å utføre naturlig adferd er en viktig trivselsfaktor som vi har fokus på ved vår oppfølging av dyrevelferd. Sauer og geiter går alle løse i løsdriftssystemer og de tilbringer hele sommerhalvåret ute i det fri. Alle svin går også i løsdriftssystemer. Unntaksvis kan purker være fiksert i en kort periode i forbindelse med grising for å unngå å skade grisungene. Purkene kan også i korte perioder være fiksert i forbindelse med inseminering. Ellers går alle purker løse.

For storfe er det i Norge lagt inn en langtidsplan for overgang fra båsfjøs til løsdriftsfjøs, og vi råder bønder som i dag har båsfjøs til nå å planlegge overgang til løsdriftssystemer som er tilpasset det norske klima. Siste frist for overgang til løsdriftsfjøs for storfe er år 2034. Vi oppfordrer også bonden til å la dyrene være ute i det fri når det er mulig og gode seterdriftsløsninger blir av oss sett på som positivt.

I den tiden dyrene er innomhus forutsetter vi at bonden tilrettelegger for naturlig adferd ved bruk av ulike former for miljøberikelse. Anbefalinger fra oss er klø-børster, rotvekster og plastbøyer til storfe, kvist til småfe og rotmateriale som halm, flis og høy til gris. For alle dyrearter er tilstrekkelig med plass og samvær

med artsfrender sett på av oss som en nødvendig trivselsfaktor.

Punkt 5. Frihet fra frykt og stress

Frykt og stress hos dyrene vil kunne bli fanget opp av dyrebilsjåføren i forbindelse med lasting av dyrene. Dyrebilsjåføren vil da videreformidle observasjoner til rådgiver og rådgiver vil rettlede bonden. Mislighold av dyr vil ved slaktning bli oppdaget som slagskader og avmagring og Mattilsynet vil da følge opp saken via lokalt Mattilsyn.

Forbud mot genmanipulering, kloning, vekstfremmende midler eller forebyggende antibiotikabehandling

I tråd med Norsk regelverk er våre holdninger og krav at dyrene ikke utsettes for genmanipulering, kloning, bruk av vekstfremmende midler eller forebyggende antibiotikabehandling.

Mattilsynet fører kontroll med disse parameterne og det er ikke avdekket avvik hos våre leverandører.

Dyrevelferdsarbeid ved transport av dyr

Dyrebilsjåføren og dyrebilen er dyrene sitt første møte med Furuseth. Det er viktig for oss at transporten er minst mulig belastende for dyrene. Alle våre dyrebilsjåførere har godkjent opplæring og kompetansebevis utstedt av Mattilsynet. Nye sjåførere har en opplæringsperiode sammen med en erfaren sjåfør. I opplæringen er det vektlagt at dyr skal behandles med respekt og så skånsomt som mulig. Det er også fokus på at dyr som er svake, magre, syke eller skadet ikke skal tas med på dyrebilen, men bli igjen hos bonden for videre oppfølging/ev. behandling av veterinær.

For å sikre best mulig dyrevelferd følger vi nøye med på transporttid og dødelighet forbundet med transport. Det har vist seg at lang transport er spesielt belastende for dyrene og vi har som mål at transporten skal være så kort som mulig og under 8 timer. Ved dødsfall i forbindelse med transport søker vi i Furuseth hele tiden å finne årsaken til avviket. Andel dyr som dør eller vi ser oss nødt til å avlive før slakting,

skal ligge på under 0,04 %. Det har vi som et av våre hovedmål. For å nå målet benytter vi moderne/tilrettelagte biler, har fokus på optimal dyretetthet, logger temperatur i bilene, styrer ventilasjonen i bilene, har kortest mulig transporttid og utøver rolig og tålmodig håndtering av dyrene ved lasting/lossing.

Når dyrene blir losset av på slakteriet, blir dyrene videoovervåket i drivgangene fra dyrebilen og inn på slaktefjøset. Furuseth er eneste slakteriet i Norge som har innført videoovervåking. Vi kan da følge med på at dyrene har det bra og at alle avtalte arbeidsrutiner blir fulgt. Alle som jobber med dyr hos oss har godkjent kompetansebevis utstedt av Mattilsynet.

Transporttid
< 8 timer

Død/nød-avlivet
< 0,04 %

Dyrevelferdsarbeid i forbindelse med slakting

Opplæring og kompetanse

Ved nyansettelser gjennomgår alle som jobber med dyr en opplæring i tråd med våre interne arbeidsbeskrivelser og sjekklister utarbeidet av Animalia. I tillegg må alle gjennomføre et internt praktisk kurs i avliving. Den ansatte må også skrive under på at de ikke tidligere er straffet for brudd på dyrevelferdsbestemmelser. Den nyansatte vil jobbe sammen med erfarne fjøs-arbeidere inntil de blir helt trygge på arbeids-oppgavene før de får aleneansvar.

Egenkontroll med dyrevelferden

Vi har en utnevnt en egen dyrevelferdsansvarlig som utfører kontroll med at våre interne rutiner angående dyrevelferd blir fulgt. Rutiner som kontrolleres er fôring, tilgang til vann, tetthet i binger, renhold, bruk av strø, inntransport, håndteringa av dyrene, bruk av sykebinge, bedøving og avliving av dyrene. Våre ansatte på fjøset kontrollerer dyrene hver morgen og kveld og kontinuerlig i løpet av arbeidsdagen for å sikre at ingen av dyrene er utsatt for unødvendig stress eller lidelse. I tillegg har ledelsen ved Furuseth tilgang til

kameraovervåking av lossing, fjøset og avliving, og det blir utført kontroll med at avtale rutiner blir fulgt via kameraovervåking.

Bedøvingsgaranti for alle dyrearter

Korrekt og sikker bedøving er sentralt for å ivareta god dyrevelferd. 100 % av dyrene i tilførselskjeden bedøves før avblødning. Bedøvingseffekten vurderes av operatør på alle dyr. Ved mistanke om ufullstendig bedøving bedøves dyrene på nytt (back-up bedøving). Det er alltid ekstra bedøvelsesutstyr i umiddelbar nærhet ved bedøvelsesposten. Det er løpende registrering av nøkkelparametere ved gassbedøving og elektrisk bedøving. Bedøvingskvaliteten sikres ved faste innstillinger og at alarm utløses ved avvik.

Vi benytter oss av de mest anerkjente bedøvingsmetodene i markedet slik at dyrene ikke utsette for unødvendig stress og smerte. Gris blir bedøvet med CO₂, storfe med bolt pistol og småfe med strøm. Vårt mål er at over 99 % av storfe og gris og over 98 % småfe blir bedøvet uten bruk av back up bedøving.

> 99 %

Bedøvet med en
bedøving

> 98 %

Bedøvet med
en bedøving

Gris

Mattilsynet er ansvarlig for å registrere sykdomskoder og halesår på alle griser når grisene blir slaktet. Når det gjelder gris følger vi spesielt med på halebiting. Vi har som mål at minst 97 % av grisene levert til oss, skal være uten bittskader på halen.

I tillegg følger vi opp sykdomsstatistikken. For infeksjonssykdommene ledd- bryst- og lungebetennelse er mål < 6 % og for totalkassasjon er mål <0,05 %.

Høy andel dyr med halesår og infeksjonssykdommer er et tegn på mistriivsel i fjøset hos bonden. Våre rådgivere følger opp bønder som har utfordringer og alt etter funn i fjøset gis det råd om forbedringer i en oppfølgingsrapport. Det er særlig fokus på forbedringsmuligheter angående dyretetthet, tilgang til rotemateriale, vanntilgang og inneklima.

< 3 %

Griser med halesår

< 6 %

Griser med infeksjonssykdommer

< 0,05 %

Slakt ikke godkjent til mat

Småfe

For sau og geit følger vi spesielt med på andel magre dyr og andel død/avlivet i forbindelse med transport. Mål for død/nød-avlivet under oppstalling er < 0,02 % og det skal ikke forekomme avmagrede dyr. Dersom bonden leverer magre dyr, vil bonden bli fulgt opp av rådgiver for småfe og bekymringsmelding sendt Mattilsynet. Rådgiver utarbeider i samråd med bonden, forslag til forbedringer i en oppfølgingsrapport. Forhold som blir fulgt opp er tilgang til fôr og vann, fôr kvalitet, sykdom, dyretetthet og inneklima.

< 0,02 %

Død / nød-avlivet fjøs

0 %

Avmagrede dyr

Storfe

For storfe følger vi spesielt med på skitne dyr. Skitne dyr tyder på at fjøsmiljøet ikke er optimalt. Dyrene skal ha en tørr og ren liggeplass slik at de ikke skitner til pelsen. Skitne dyr vil bli registrert for hvert enkelt dyr og bonden får et såkalt hygienetrek (økonomisk trekk i slakteoppgjøret). Vårt mål er at færre enn 3 % av dyrene får hygienetrek. Alvorlige skitten pels fører også til skade på huden som i neste omgang gir et økonomisk tap for både bonden og Furuseth. I tillegg til det rent dyrevelferdsmessige, er det verdt å nevne at skitten pels kan påvirke hygienen i slakteprosessen på en negativ måte.

I tillegg til skitne dyr følger vi opp andel magre dyr og dyr som er tilbakesatt i forventet vekst. Dette defineres gjennom følgende parametere:

- Fettklasse 1 (laveste fettgruppe)
- Kvalitetsklasse P foruten Ku (laveste kvalitetsklasse)
- Ung okse under 200 kg (eldre enn 15 mnd, lav tilvekst)

Bøndene som har utfordringer bli fulgt opp av en rådgiver for storfe. Rådgiveren utarbeider i samråd med bonden forslag til forbedringer i en oppfølgingsrapport som blir gitt til bonden. Forhold som følges opp er fôringsregime, renhold, bruk av strø, tilrettelagte ligge plasser, dyretetthet og inneklime. Ved forekomst av magre dyr blir Mattilsynet involvert.

Av innkjøpt kjøtt er andelen med skitten pels null da dette er krav for å få levere kjøtt til oss.

< 2 %

Skitne dyr

< 2,5 %

Fettklasse 1

< 2,5 %

Kvalitetsklasse P

0 %

Ung okse eldre enn
15 mnd < 200 kg

Mattilsynets rolle på slakteriet

Kontinuerlig tilstedeværelse av Mattilsynet under slakteprosessen er en forutsetning for vår drift. Mattilsynet har 7 ansatte som jobber fast hos oss, tre av dem er veterinærer. Mattilsynets veterinærer kontrollerer hvert eneste dyr vi mottar- at de er friske, i godt hold, at de er uten skader og at de blir behandlet godt hos oss.

For å unngå unødvendig smerte og lidelse blir dyr som er skadet eller syke avlivet straks. Om bonden kan lastes for det oppståtte problemet, vil vedkommende ikke få oppgjør for slaktet. Dette er et viktig grunnprinsipp i vår virksomhet: God dyrevelferd er - i tillegg til å ha en stor egenverdi - økonomisk lønnsomt.

Mattilsynet har også myndighet til å bøtelegge ved brudd på dyrevelferdsbestemmelser. Ved svikt i våre rutine kan vi som bedrift bli ilagt bøter og bonden kan bli ilagt bøter ved svikt angående dyrevelferd oppstått på gården. Sviktende dyrevelferd medfører sviktende lønnsomhet.

Resultater og forbedringer

For å sette dyrevelferd i fokus møtes dyrevelferdsteamet en gang i måneden. Agenda for møtene er forbedringer utført, presentasjon av trend for velferdsparametere, tilsynsrapporter fra Mattilsynet, avvik og planlegging av forbedringer angående dyrevelferd.

Etisk regnskap dyrevelferd

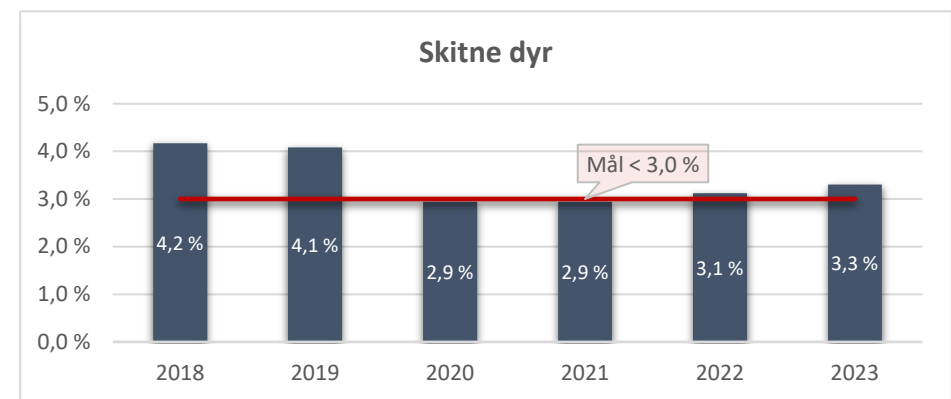
Vi har som mål å oppnå klasse A i etisk regnskap for alle dyrearter. Vi oppnådde klasse A for inntransport og klasse B for slaktefjøs for alle dyrearter i 2023.

Storfe

Hovedvelferdsparameter for storfe er skitne dyr og forekomsten er betydelig redusert fra 2018 og til i dag (se graf under). Hovedårsak til forbedringen er økt fokus på urene dyr via våre rådgivere og DVP.

For å forbedre oss ytterligere ble det avholdt produsentmøter i 2023, der dyrevelferd var et temaene og tilsvarende møter skal avholdes i 2024. I 2024 vil det også være tettere samarbeid mellom våre produsent rådgivere og veterinærer ansvarlig for DVP. Gårdsbesøk rapporten for storfe er forbedret i 2024 med et eget punkt for DVP veterinærens vurderinger.

Vi ser imidlertid at fremgangen har stagnert og vi ligger over målsetting på under 2 % hygienetrek. Nye tiltak iverksatt av bransjen 2024 er økt økonomisk trekk for skitne slaktedyr.

Småfe

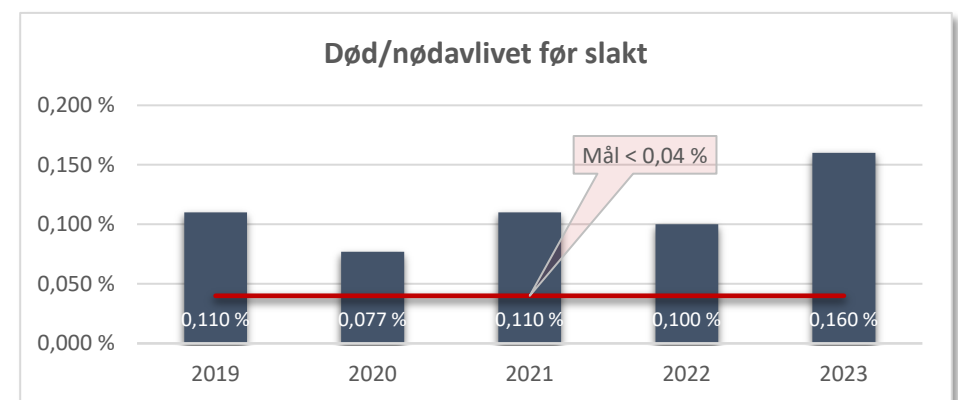
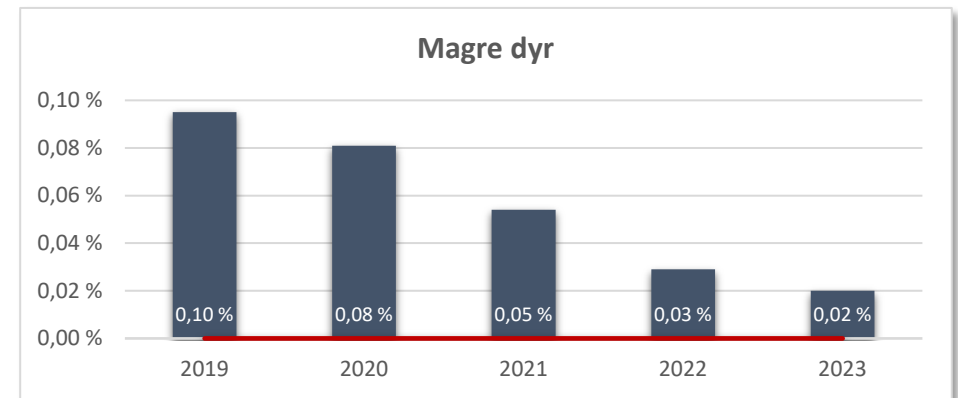
Hovedvelferdsparameter for småfe er magre dyr og andel dyr som dør eller blir nødavlivet ved transport/oppstalling slakteri. Andel magre dyr blir vurdert etter klasse og fettgruppe og mål er at ingen dyr skal være i laveste klasse (klasse p-, fett 1-).

Forekomst av leveranse av magre dyr til slakting har blitt redusert betraktelig fra 2019 (se graf).

Vi har imidlertid ikke klart å senke frekvensen av død/nødavlivet småfjøs til tross for innførte tiltak i 2022/2023. Interne kontroller småfjøsset økes derfor i 2024. Målet med kontrollene er å finne hovedårsak til død/nød-avliving og påfølgende korrigerende tiltak for å unngå lignende hendelser.

Nytt i 2024 er innføring av dyrevelferds-program for småfe og kompetanseheving av rådgivere småfe i forbindelse med innføringen av DVP. Det er forventet at dette tiltaket vil ha positiv effekt på dyrevelferden på gården og dermed bidra til å senke frekvensen av død/nød-avlivet i forbindelse med transport/oppstalling slakteri. Produsent møter med småfe-bønder i

2024 blir også et viktig bidrag til det forebyggende dyrevelferdsarbeidet.

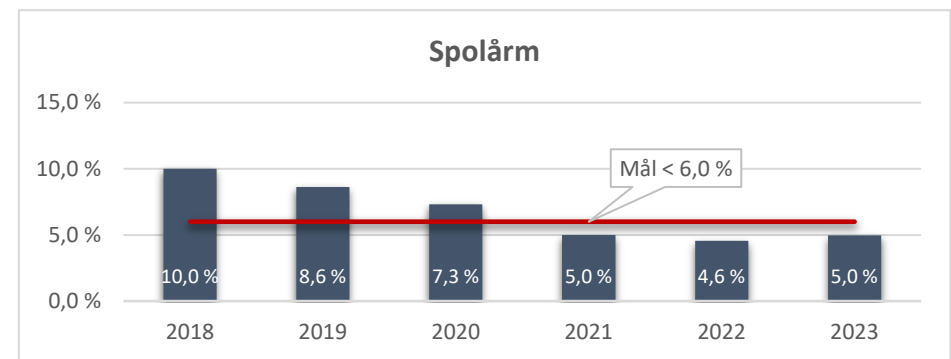
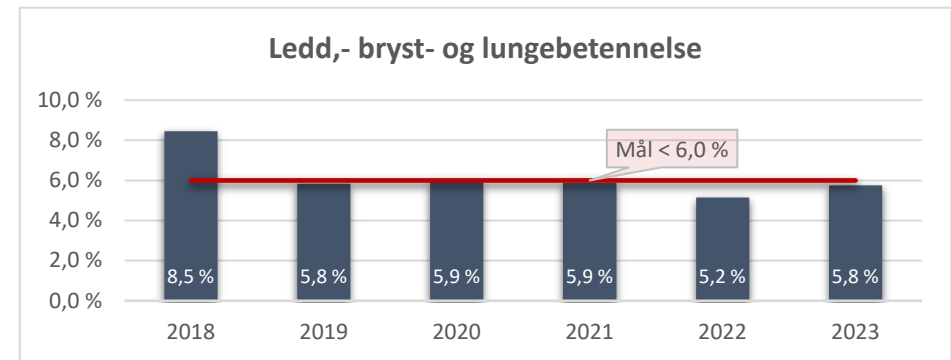
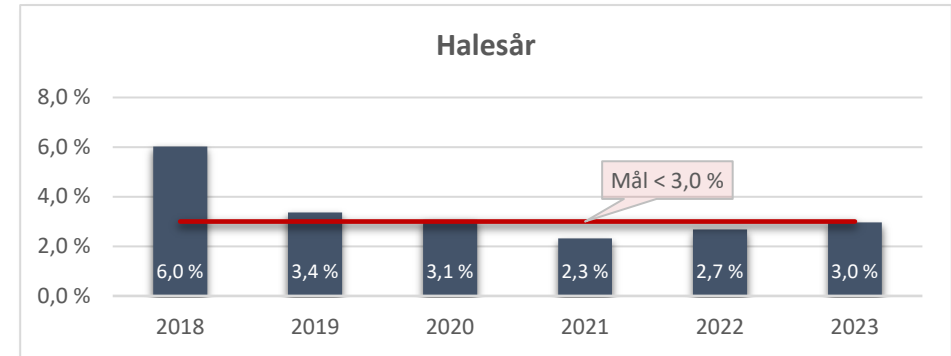
Gris

Hovedvelferdsparameter for gris er forekomst av halesår, infeksjonssykdommer, spolorm og død/nød-avlivet i forbindelse med transport og oppstalling på slakterifjøs. Det er en betydelig forbedring av alle velferdsparameterne fra 2018 til i dag. Se grafer. Hovedårsak til forbedringene er tett oppfølging av produsenter via rådgiver gris samt innførsel av dyrevelferdsprogrammet for gris.

Forbedringsfaktorer for å unngå halesår er å sørge for nok plass til grisene, da mer aktive raser øker forekomsten av halesår ved for liten plass. Bruk av rotemateriale, mulighet til utegang og optimalt inneklima vil også påvirke forekomst av halebiting

Fokus på renhold og desinfeksjon mellom innsett er hovedårsaken til reduksjon av forekomst av spolorm.

Tettere oppfølging av leverandørene fra vår rådgiver og fra veterinær via dyrevelferdsprogrammet har bidratt til økt kunnskap hos bonden og bidratt til lavere forekomst av infeksjonssykdommer hos grisene.

Død/avliving i forbindelse med transport og oppstalling er en viktig velferdsparameter. Årsak til sviktende måloppnåelse i 2023 var et parti syke griser som måtte nød-avlives og et uhell ved transport.

Nye tiltak i 2024 er fokus på faste før transport da faste forbygger bilsyk gris og senker dødelighet på transporten. Et annet nytt tiltak i 2024 er oppfølging av merking av grisen da tatovering i forbindelse med lasting gir stresset gris og økt dødelighet ved transport.

